

Szczecin, 4.09.2023 r.

prof. dr hab. Zbigniew Romańczuk

Wydział Malarstwa

Akademia Sztuki w Szczecinie

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Karola Szafrana

Synergia tradycyjnej materii graficznej i cyfrowej

w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki

Mgr Karol Szafran w 2016 r. ukończył Akademię Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie na Wydziale Grafiki. Dyplom magisterski obronił w Pracowni Drzeworytu pod kierunkiem prof. Bogdana Migi. W latach 2012–2013 przebywał w Akademii der bildenden Künste w Wiedniu na rocznym stypendium w klasie mistrzowskiej prof. Guntera Damischa. W 2018 r. rozpoczął Środowiskowe Studia Doktoranckie w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie.

Od 2016 r. do chwili obecnej pracuje na stanowisku asystenta w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie na Wydziale Grafiki w Katedrze Filmu Animowanego Fotografii i Mediów Cyfrowych.

Mgr Karol Szafran jest aktywnym twórczo artystą o czym świadczą wystawy indywidualne i zbiorowe. Kandydat prezentował swoje prace na wystawach indywidualnych: „Karol Szafran w galerii Humberta 3”, 2018 Kraków, SIKORSKI / SZAFRAN”, Międzynarodowe Centrum Sztuk Graficznych, Galeria Centrum, Kraków 2019, „Fluids”, Rue du commerce 8, FB Gallery, Blois, Francja 2020; „Liquids”, Jan Fejkiel Gallery, Kraków 2020; „Scraps”, Galeria Powidoki, Koszalin 2021.

Kandydat brał również udział w wielu wystawach zbiorowych krajowych i międzynarodowych m.in. Rundgang Academy of Fine Arts, Schillerplatz 3, Wiedeń, Austria 2013, Reisebüro (Travel Agency), Donaucitykirche, Donaucitystrasse 2, Wiedeń, Austria 2014, Atlante VII Premio de Grabado, Hiszpania 2016, Pracownia Drzeworytu, Galeria Bronowice, Kraków 2016, MKE Graphics Open 2, Budapeszt 2017, Grand Prix, Grafika Roku 2016, Kraków 2017, 6th Guanlan International Print Biennial, Chiny 2017, 1st Print Biennale Yerevan, Armenia 2017, Cyberfoto, XXI Międzynarodowy konkurs cyfrowej foto kreacji, Częstochowa 2018, Atlante IX Premio de Grabado, Fundación Museo de las Artes del Grabado, Hiszpania 2018, Haugesnd International Artistic Relief Print Festival, HIT – og AVTRYKK – festivalen, Haugesund, Norwegia 2019, Rue du commerce 8, GD Galerie

Dominique „Młoda Grafika Polska”, Blois, Francja 2019, „Rzeczywistość i jej fantazje. Współczesna grafika polska”, Muzeum Sztuki w Reykjanesbær (Duus Safnahús), Rejkiawik, Islandia 2019, Wystawa ogólnopolska – Transgrafia 1.5, Stowarzyszenie Międzynarodowe Triennale Grafiki w Krakowie 2020, 17. Międzynarodowe Triennale Małe Formy Grafiki, Polska – Łódź, Miejska Galeria Sztuki w Łodzi 2020, 2nd INTERNATIONAL PRINT TRIENNIAL IN CIESZYN 2021 Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Cieszyn 2021, 23. Biennale Fotografii w Technikach Szlachetnych i Cyfrowym Przetwarzaniu Obrazu REMIS, Ostrowskie Centrum Kultury 2021, SYNTEZY 2021 to Happy Accidents, Thessaloniki Science Center and Technology Museum, Grecja, Saloniki 2021, „Tajemniczy Nieznajomi, Szaleni Przyjaciele – Podejrzana sympatia!” ASP Gdańsk 2022, „Cyfrowe Konfrontacje” ASP Gdańsk 2022.

Za swoją działalność twórczą mgr Karol Szafran otrzymał wyróżnienia i nagrody m.in. w 2016 r. otrzymał wyróżnienie w Ogólnopolskim Konkursie „Grand Prix, Grafika Roku, Kraków”. W 2020 r. był laureatem ogólnopolskiego konkursu „Transgrafia 1.5”, SMTG w Krakowie. W 2020 r. otrzymał wyróżnienie w XVIII edycji Ogólnopolskiego Konkursu Fotograficznego „Małe i duże Mikro podróże” Gminny Ośrodek Kultury w Suszcu.

Mgr Karol Szafran w latach 2019, 2020, 2021 i 2022 otrzymywał stypendium doktoranckie, stypendium projakościowe oraz stypendium Rektora Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki dla najlepszych doktorantów. W 2020 r. był laureatem stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „Kultura w sieci”, oraz w tym samym roku był laureatem stypendium „Kultura Odporna” przyznanych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego Miasta Kraków. W 2022 r. został laureatem Stypendium Santander Universidades, dla studentów i doktorantów Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie.

Prace mgr. Karola Szafrana zostały zakupione do m.in. China Printmaking Museum, Guanlan 2018, 1st International Print Biennale Yerevan 2018. Prace mgr Karola Szafrana znajdują się również w zbiorach: Kovalenko Art Museum, Krasnodar, Rosja, Premio de Grabado, Hiszpania oraz w prywatnych kolekcjach sztuki w kraju i za granicą.

Mgr Karol Szafran wykazuje się dużą aktywnością w odniesieniu do działalności dydaktycznej, organizacyjnej i naukowej. Od 2016 r. pracuje na stanowisku asystenta w III Pracowni Fotografii na Wydziale Grafiki, Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Prowadząc zajęcia ze studentami zwraca uwagę m.in. na rozwijanie ich osobowości twórczej w duchu humanizmu i tolerancji zgodnie z zasadami wolności sztuki i nauki.

Od 2019 r. jest członkiem zespołu ds. promocji Wydziału Grafiki. Od 2019 r. jest członkiem Wydziałowej Komisji ds. Zapewniania Jakości Kształcenia, jest Wydziałowym koordynatorem ds. programu Erasmus+. W 2022 r. był Koordynatorem prezentacji Wydziału Grafiki, Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie wystawy pt. „Cyfrowe Konfrontacje, Gdańsk 2022” organizowanej przez Akademię Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Od 2022 r. jest członkiem zespołu ds. relokacji Wydziału Grafiki (katalogowanie inwentarza) w związku ze zmianą miejsca Wydziału Grafiki z budynku przy ul. Karmelickiej 16 na ul. Syrokomli, Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. W latach 2020–2021 był koordynatorem praktycznych warsztatów z zakresu obsługi programu graficznego Unity, warsztaty były prowadzone dla studentów III Pracowni Fotografii Wydziału Grafiki, Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. W 2022 r. współpracował podczas organizacji i realizacji serii wykładów online Wydział Grafiki „Kompas Wizualny”. W 2021, 2022, 2023 r. był Koordynatorem corocznych wydarzeń promocyjnych „Dnia Otwartych Drzwi” na Wydziale Grafiki. W latach 2018–2022 mgr Karol Szafran wspomagał realizację czterech dyplomach prac magisterskich. Promotorem trzech prac magisterskich był dr hab. Lech Polcyn, prof. ASP, natomiast promotorem czwartej pracy magisterskiej był prof. Bogdan Miga.

Mgr Karol Szafran realizował również projekty badawcze: „Granice potencjału – z grafiki warsztatowej w obiekt 3D”, /kierownik projektu badawczego, nr projektu: 351 projekt badawczy realizowany w ramach badań naukowych lub prac rozwojowych, służący rozwojowi młodych naukowców, dofinansowanie z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego/, „Synergia tradycyjnej materii graficznej i cyfrowej”, /kierownik projektu badawczego, nr projektu: 447 projekt badawczy realizowany w ramach badań naukowych lub prac rozwojowych, służący rozwojowi młodych naukowców w roku 2020. Dofinansowanie z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego/. Sposób prezentacji wyników badań, rozprawa doktorska, „Współczesne techniki i metody pozyskiwania obrazu trójwymiarowego – statycznego i ruchomego.” uczestnik programu BS nr projektu: 441 (zbiorowy), /kierownik projektu: prof. ASP Lech Polcyn dotacja na działalność statutową. Wydział Grafiki, ASP w Krakowie/.

Mgr Karol Szafran był autorem kilku tekstów m.in. *Fundamenty kultury wizualnej*, opublikowanego w czasopiśmie „inAW Journal – Multidisciplinary Academic Magazine” Tom 1, Nr 1 (2020), ASP Kraków ISSN: 2719-7816 DOI: <https://doi.org/10.52652/inaw.2> oraz „Linia Prosta”, wydanie online, Czasopismo Wydziału Sztuki Wydawnictwa ANS w Tarnowie, ISSN 2391-8462 <https://liniaprosta.com/fundamenty-kultury-wizualnej/>.

Był również autorem referatu dotyczącego działań artystycznych oraz autorskich metod pracy twórczej pt. „Synergia tradycyjnej materii graficznej oraz cyfrowej. Proces twórczy” Koszalin 02.10.2021 r.

Ocena części teoretycznej pracy doktorskiej

Rozprawa doktorska pt. *Synergia tradycyjnej materii graficznej i cyfrowej*, mgr. Karola Szafrana dotyczy wybranych koncepcji teoretycznych i praktyk artystycznych odnoszących się do tradycyjnej materii graficznej oraz materii cyfrowej w kontekście zjawisk z obszaru sztuki, kultury, filozofii, nauki i technologii. Kandydat jest świadomy tego, że współczesny obraz jest często określany jako „wydarzenie wizualne” (*visual event*), zachodzące dzięki nowym technologiom – fotografii, filmowi, telewizji, multimediom, nowym mediom i Internetowi¹, a obcując z tradycyjnymi i cyfrowymi obrazami musimy sobie zdawać sprawę, że istotne jest nie tylko to, co te obrazy przedstawiają ale i to, co wzbudzają w naszej świadomości, stając się doświadczeniem naszego umysłu.

Rozprawa doktorska mgr Karola Szafrana zawiera opis oraz dokumentację istotnych dla Kandydata zagadnień dotyczących złożonych relacji pomiędzy grafiką, fotografią, działaniami obiektowymi, obrazowaniem cyfrowym i przestrzenią wirtualną. W jego pracy widoczna jest chęć zestawiania ze sobą różnych od siebie światów – materialnego i wirtualnego. Głównym zamysłem teoretycznym jest tu pojęcie synergii, jako współdziałanie różnych czynników, którego efekt jest większy niż suma poszczególnych, oddzielnych działań. Dysertacja doktorska mgr Karola Szafrana składa się z wprowadzenia, wstępu oraz poszczególnych rozdziałów: *Synergia*, *Biomorfizm – formy naturalne i biologiczne*, *Superorganizm – każdy element ma znaczenie i cel*, *Słońce – światło – życie*, *Obszary mediów: Bio – przedmiot / bio – obiekt*, *Grafika – kształt, szablon, maska*, *Fotografia – spontaniczne zachłyśnięcie oka słońcem*, *Przestrzeń cyfrowa (wirtualna) – niemechaniczne wykorzystanie maszyneryi*, *Opis projektu artystycznego „Na drodze światła”*, *Propozycja układu wystawy (wizualizacja)*, *podsumowanie, ilustracje i bibliografia*.

Warto podkreślić, że mgr Karol Szafran jest jednym z tych artystów, których twórczość należy rozpatrywać z perspektywy poszukiwań artystycznych zwróconych w stronę sztuki jako obszaru poszerzającego możliwości poznawcze człowieka, związków z różnymi sposobami wykorzystania technologii w kreowaniu nowych sposobów obrazowania. Jak

---

¹ Por. N. Mirzoeff, *The subject of visual culture*, w: *The visual culture leader*, London–New York 2002, s. 6.

słusznie pisze Kandydat w rozprawie doktorskiej: „Sztuka cyfrowa znacznie rozszerzyła wachlarz dostępnych narzędzi artystycznych, zrewolucjonizowała również sposób, w jaki można tworzyć, rozpowszechniać, a także oglądać dzieła sztuki. Zamiast pędzlem możemy teraz malować światłem, dźwiękiem czy pikselami. Zamiast fizycznego, dwuwymiarowego płótna czy papieru możemy kreować trójwymiarowe grafiki, hologramy czy wirtualne światy wyświetlane na elektronicznych ekranach czy projektorach”.

Kandydat dokonując w rozprawie doktorskiej autorskiej analizy pola sztuki ukazuje to, „co pomiędzy” mediami, miejsca, jak pisze, „trudne do określenia”, „zmieniające się w zależności od doboru i zestawu mediów”. W pracy teoretycznej stara się rozpoznać i poddać analizie zjawisko biomorfizmu – form naturalnych i biologicznych na przykładzie postawy twórczej m.in. Hansa Arpa. Cytuje tam wypowiedź artysty: „Nie chcemy naśladować przyrody. Nie chcemy odtwarzać, chcemy tworzyć podobnie jak roślina, która tworzy owoc, lecz go nie odtwarza. Chcemy tworzyć bezpośrednio, a nie pośrednio”. W tej części rozważań mgr Karol Szafran odnosi się do różnych historycznych tendencji artystycznych przełomu XIX i XX wieku, jako momentu kształtowania się nowej wiedzy o naturze i roli człowieka wyłaniającej się z dynamicznego rozwoju nauk, szczególnie nauk przyrodniczych. Jest to według Kandydata czas szczególnie, moment kształtowania się wśród artystów fascynacji miękkimi, obłymi formami, zaczerpniętymi z natury, rozwojem nauk i technologii wpływających na pojawienie się nowych wyzwań, kształtujących fundamentalne pytania o miejsce oraz rolę i pozycję nowoczesnego człowieka w kontekście natury i zmieniającego się otoczenia. W tym okresie formują się także pierwsze myśli związane z ekologią i świadomością ochrony środowiska. Pomimo mnogości postaw twórczych poszczególnych artystów, jak również całych ruchów artystycznych tego okresu (czasami wzajemnie sprzecznych), prace powstające w tym czasie naznaczone były w dużym stopniu biologizmem i witalnością, relacjami pomiędzy artystą a środowiskiem naturalnym. Twórcy w swoich działaniach dążyli do integracji natury i sztuki, w naturze upatrując kanonu antycznej estetyki Platona: piękna, dobra i prawdy (piękno natury, prawda nauki oraz dobro wynikające z postępu).

Mgr Karol Szafran zasadnie zauważa, że również w dzisiejszych czasach można dostrzec zainteresowanie artystów podobną problematyką, jednak wizja przyszłości przynosi nowe wyzwania i dylematy. Współcześnie artyści coraz częściej sięgając po nowe technologie zajmują się problematyką m.in. biotechnologii, sztucznej inteligencji, rozszerzonej rzeczywistości czy ekologii. Dzieło sztuki w podejmowanych działaniach twórczych nie przybiera jedynie formy abstrakcyjnej, ponieważ artyści odwołując się do

różnorodnych form m.in. sztuki generatywnej, interaktywnej czy bioartu, starają się badać złożone relacje pomiędzy naturą, sztuką, technologią i nauką w odniesieniu do problemów epistemologicznych na terenie tradycyjnie pojmowanej filozofii, humanistyki i nauk przyrodniczych. Ruchem ideowym, który nadaje kierunek tym przemianom, do niego zresztą nawiązuje w rozprawie doktorskiej mgr Karol Szafran, jest posthumanizm jako krytyczny dyskurs w naukach humanistycznych i społecznych znajdujący swoje odzwierciedlenie w opracowaniach naukowych m.in. takich autorów, jak: Michel Foucault, Gilles Deleuze, Rosi Braidotti. Istotne dla posthumanizmu jest założenie, zgodnie z którym wytworzenie nowej filozoficznej metafizyki ustanowi fundament dla nowej praktycznej etyki obejmującej nie tylko człowieka, ale także inne byty: zwierzęta, insekty, bakterie, wirusy i roboty, a nawet wirtualne awatary. Zamiast więc poszukiwać i analizować różnice pomiędzy cielesnością a symulacją komputerową, materią a kodem, człowiekiem a robotem, należy skupić się na odnajdywaniu podobieństw pomiędzy nimi.

Rozprawa doktorska mgr. Karola Szafrana jest zorientowana na problematykę dotyczącą złożoności procesów zachodzących w przyrodzie i środowisku naturalnym człowieka, wrażliwości wobec wszelkich stadiów życia. Szczególnie istotne dla potwierdzenia tej tezy jest stwierdzenie Kandydata, że „Najważniejsze staje się duchowe i holistyczne zrozumienie świata”. Posthumanizm poddając krytyce koncepcję antropocentryczności otwiera się na to, co pozaludzkie, od zwierząt do sztucznej inteligencji, od bytów potencjalnych po twory hybrydyczne, odwołujące się do symbiotyki i koewolucji, związków pomiędzy organicznymi i nieorganicznymi formami życia, sugerując potrzebę zrównoważonego rozwoju, bardziej przemyślanego i odpowiedzialnego działania.

W dalszej części pracy teoretycznej Kandydat w kompetentny sposób analizuje istotne zagadnienia dotyczące narzędzi nauk przyrodniczych służących do badania materialności życia, zderzenia ludzkiego i nieludzkiego. Istotna w tych rozważaniach staje się dla Kandydata „struktura dzieła zbudowanego na wzór organizmu żywego – superorganizmu, organizmu, który w procesie ewolucyjnego doskonalenia nieustannie się przekształca, a nie zastyga w jednym konkretnym (zadowalającym) kształcie”. Złożoność natury, biologizmu i form organicznych Kandydat dostrzega w bio-przedmiocie, bio-objekcie, pisze o tym w rozprawie doktorskiej: „Przypadkiem szczególnym są prace Hansa Arpa... W swoich działaniach łączył dadaistyczny przypadek z lejącą się miękkością surrealizmu, ukazując przyrodniczy naturalizm formy, widząc i ukazując otaczający go świat w ciągłym procesie. Wychodząc od obserwacji natury, starał się jednak uwolnić od asocjacji przedmiotowych, tak aby widoczny pozostał jedynie nadrzędny porządek wszystkiego”. Kandydat analizuje formy

organiczne jako twory na wielu płaszczyznach i poziomach, jako struktury dziwne i tajemnicze przywołując m.in. rzeźby wymienianego już Hansa Arpa czy – ze świata grafiki – linoryty Józefa Gielniaka, zasiedlane formami biologicznymi i botanicznymi.

Za przyrodniczymi metaforami superorganizmu stoi wyczuwalne napięcie między autonomiczną jednostką a zbiorem. W kontekście synergii mediów pojęcie superorganizmu ma dla mgr. Karola Szafrana kluczowe znaczenie. Zestawienie ze sobą pozornie różnych środków wyrazu jak obiekt i grafika czy fotografia może prowadzić do poszerzenia obszaru interpretacji dzieła, prowokować i powoływać nowe konotacje myślowe.

W tej części rozprawy doktorskiej mgr Karol Szafran porusza również istotny problem dotyczący statusu fotografii (rysowania za pomocą światła), nowego sposobu widzenia i percepcji. Jak pisze w rozprawie doktorskiej: „Fotografia bezkamerowa stała się dla mnie kontynuacją tych doświadczeń graficznych, w tej metodzie odnalazłem analogię budowania obrazu. Fragmenty papieru uczulonego emulsją celowo ukrywam przed działaniem słońca, używając maskownicy lub szablonu, tak jak w przypadku odbitki ukrywam przed dociskiem wałka prasy drukarskiej”. Fotografia bezkamerowa (chemiczna) stała się dla mgr. Karola Szafrana w pewnym sensie kontynuacją poszukiwań wynikających z realizacji prac graficznych, poprzez pewne analogie wynikające z samego procesu budowania obrazu (posługiwanie się szablonami, maskownicami). Interesujące w tym kontekście jest przywołanie przez Kandydata twórczości fotograficznej Edwarda Westona, jak również Karla Blossfeldta, który opracowaną przez siebie specjalistyczną aparaturą fotograficzną wykonywał z dużą precyzją zdjęcia roślin. Karl Blossfeldt podkreślał w swoich wypowiedziach kluczową rolę natury w swojej twórczości twierdząc, że „roślinę należy cenić jako konstrukcję całkowicie artystyczną i architektoniczną”.

Następnie mgr Karol Szafran analizuje cyfrowe procedury obrazowania. Jak celnie zauważa: „Digitalizacja obrazów fotograficznych i rozwój technologii otworzyły nowe możliwości kreacyjne, tworząc także metody manipulacji obrazem, jakie do tej pory nie były możliwe”. Z uwagi na to, że obraz cyfrowy pozbył się konieczności bezpośredniego odwołania do rzeczywistości i konkretnego fizycznie rozumianego materiału, artyści zaczynają tworzyć sztuczne środowisko wizualne, tak jak w przypadku Dietera Hubera, który tworzy wygenerowane komputerowo zdjęcia odnoszące się do klonowania organizmów i tworzenia nowych gatunków, zacierając granice pomiędzy tym, co naturalne i sztuczne. W tym miejscu warto przywołać pracę Jona McCormack'a pt. *Fifty Sisters* z 2012 r. składającą się z pięćdziesięciu zsyntetyzowanych komputerowo form roślin, algorytmicznie „wyhodowanych” z kodu komputerowego przy użyciu sztucznej ewolucji i gramatyki

generatywnej. Każda roślinopodobna forma wywodzi się z prymitywnych elementów graficznych logo firm naftowych. Tytuł pracy nawiązuje do kartelu siedmiu koncernów naftowych, który zdominował światowy przemysł petrochemiczny i wydobycie ropy naftowej na Bliskim Wschodzie od połowy lat czterdziestych XX wieku do kryzysu naftowego lat siedemdziesiątych.

Jak trafnie pisze mgr Karol Szafran w rozprawie doktorskiej – artyści w swoich działaniach starają się dążyć do integracji człowieka z technologią, humanizacji technologii, kładąc nacisk na interaktywność oraz jej multisensoryczną naturę, mając świadomość tego, że technologie coraz częściej przenikając się z realną przestrzenią fizyczną, stały się nieodłącznym elementem naszej rzeczywistości. Kandydat dla przykładu opisuje pracę jednego z pionierów sztuki komputerowej Miguela Chevaliera, który tworzy multidyscyplinarne prace, poruszające kwestie niematerialności, nierealności, hybrydyzacji natury, generatywności oraz interaktywności. Prace wspomnianych artystów poza wartościami artystycznymi poruszają istotne zagadnienia odnoszące się bezpośrednio do naszej ingerencji w naturę, ochronę różnorodności biologicznej, symbiozy człowieka z naturą, sztucznego życia.

Podsumowując część teoretyczną rozprawy doktorskiej należy stwierdzić, że mgr Karol Szafran proponuje nam krytyczne spojrzenia na wspomniane zagadnienia, a także prowokuje nas do namysłu nad możliwymi scenariuszami sztuki odnoszącymi do biologizmu i natury oraz świata ukształtowanego przez cyfrowość. Należy podkreślić, że poszczególne części rozprawy doktorskiej ujawniają umiejętność budowania definicji i ich kategoryzowania, a tematyka poruszana w pracy przedstawiona jest w sposób kompetentny i przekonujący.

Ocena części artystycznej pracy doktorskiej

Przechodząc do analizy części artystycznej rozprawy doktorskiej mgr. Karola Szafrana należy zaznaczyć, że Kandydat pragnie unaocznnić i zmanifestować dostrzegane korelacje natury, sztuki i technologii. W części tej pt. *Na drodze światła* mgr Karol Szafran prezentuje prace pochodzące z pięciu projektów, które razem składają się na spójną całość. Jak pisze: „Interesuje mnie sztuka modernizmu, głęboko naznaczona inspiracjami czerpanymi z przyrody. Wszystko to jednak poszerzone o nowe media i współczesne możliwości technologiczne”.

Jedną z bardziej interesujących prac mgr. Karola Szafrana jest cykl składający się z pięciu prac pt. *Zapis światła / impuls*, wykonanych w technice fotograficznej, cyjanotypii na

plótnie bawełnianym naciągniętym na krosna malarskie. Na obrazach widoczne są transparentne abstrakcyjne formy w większości o miękkich płynnych obrysach. W niektórych pracach można dostrzec elementy wyraźnie organiczne, podobne do tkanek czy komórek. Cykl składa się z trzech typów obrazów: fotogramów wykonanych bez użycia aparatu fotograficznego, gdzie fizyczne obiekty zostały położone na materiale światłoczułym, zdjęć wykonanych stykowo (poprzez wykorzystanie płaskich szablonów i maskownic) oraz przy użyciu negatywów na folii transparentnej, dociśniętej za pomocą szyby do powierzchni uczulonego płótna. W procesie naświetlania mgr Karol Szafran wykorzystał naturalne promienie słoneczne, dlatego kluczowy dla powstawania prac stał się czas naświetlania, zależny od intensywności światła słonecznego. Działanie to miało dla Kandydata istotne znaczenie w budowaniu relacji pomiędzy przedmiotem, jego kształtem, powidokiem a światłem. W rezultacie mamy do czynienia z materialną pozostałością jakiegoś obiektu („wyciśniętego” z natury łac. „Imago lucis opera ex-pressa”) który został utrwalony / „wypalony” na materiale przy pomocy promieni słonecznych.

Kolejne prace Kandydata to cykl dwunastu czarno-białych fotografii oraz trzech grafik warsztatowych pt. *Natura Materia*. Prace wydają się być swoistym „laboratorium formy i materii”, sposobnością na odkrywanie kreacyjnego potencjału natury. Precyzyjnie kadrując wybrany szczegół Kandydat uzyskał w pracach wyodrębniony detal, najczęściej form roślinnych. Dzięki rezygnacji z koloru wy dobył zjawiska walorowe, mocne oraz delikatne kontrasty światła i cienia, a także piękno różnorodnych tekstur. Pomiedzy zdjęciami Kandydat umieścił odbitki graficzne wykonane w technice monotypii oraz druku wypukłego, które są świadectwem poszukiwań przez mgr. Karola Szafrana twórczych interpretacji natury wynikających z wnikliwej obserwacji przyrody. W celu lepszego wniknięcia w na pozór prozaiczny temat użył filtrów montowanych na obiektywie. Dzięki takiemu zabiegowi uzyskał obrazy niemożliwe do zaobserwowania „gołym okiem”, liczne żyłki, włoski, prążki, pęknięcia i inne struktury roślin. Większość prac zbudowana jest na zasadzie dopełniających się kontrastów (duże – małe, lekkie – ciężkie, ulotne – trwałe, itp.).

W pracy pt. *Morph XYZ* polem eksploracji Kandydata stały się formy rzeźbiarskie. Praca składa się z trzech obiektów. Jak tłumaczy Kandydat w rozprawie doktorskiej: „projekt Morph XYZ, ukazuje nieustanne przenikanie kształtów, płynnych materii i przyrodniczych skojarzeń”. Prace zrealizowane przez Kandydata powstały, jak sam podkreśla z potrzeby fizycznego kontaktu z materią rzeźbiarską i translacji energii poprzez kształt, masę i wielkość. Charakterystyczną cechą tych Bio- obiektów jest miękka opływowa forma pełna dwuznaczności i tajemniczości. Zauważalne są w tych pracach echa twórczości Hansa Arpa,

do którego jak wspomniałem wcześniej, mgr Karol Szafran często odwołuje się w tekście rozprawy doktorskiej. Bardziej współcześnie odnaleźć można tu analogie z twórczością brytyjskiego rzeźbiarza, Tony'ego Cragga, jego abstrakcyjnych skręcających się i falujących rzeźb. Prace Tony'ego Cragga, jak mówi sam artysta, biorą swój początek z potrzeby przedstawienia samej natury, są wynikiem zainteresowania materiałem i formą organiczną, geologią, historią naturalną i fascynacją krajobrazem. Obiekty pt. *Morph XYZ* stworzone przez Kandydata wynikają z podobnych zainteresowań, co zostało podkreślone poprzez umieszczenie przez Kandydata Bio- obiektów w otwartej przestrzeni krajobrazu, tak, jakby chciał zasugerować, że powstały wyłącznie siłami natury, bez ludzkiej ingerencji. Rzeźby posiadając widoczną strukturę tarasową / poziomową, mają przywoływać skojarzenia narastania (czy też dorastania) kolejnych warstw z biegiem czasu (np. jak słoje w pniu drzewa).

Bardzo ciekawą realizacją jest praca pt. *Artefakt natury*, składająca się z szesnastu obiektów umieszczonych w czterech gablotach ekspozycyjnych. Inspiracją do ich powstania był układ oraz struktura chromosomów występujących w ciele ludzkim, fascynacja organiczną budową człowieka, jego biologiczną naturą. Praca powstała w oparciu o dane zebrane z genomu, nici DNA oraz sekwencji chromosomów różnych organizmów. Formy prac Kandydat modelował w technikach cyfrowych, za pomocą algorytmów oraz oprogramowania 3D. Obiekty mające naturę generatywną podobne są do form organicznych, pączków roślin i embrionów. Mając na uwadze problematykę zanieczyszczenia naturalnego środowiska człowieka oraz postępującą degradację ekosystemu Kandydat do stworzenia prac użył materiałów biodegradowalnych PLA, wytworzonych z naturalnych surowców. Podążając za koncepcją Michała Matuszyna dotyczącą uniwersalnych zasad rządzących naturą, mgr Karol Szafran pragnął za pośrednictwem prac ukazać nowy wymiar „poszerzonego widzenia” sięgając po oprogramowanie i komputer. Stworzył obiekty pozbawione cech sztuczności pomimo swej generatywnej natury, struktury obdarzone witalnością podobną do obserwowanych w naturze (nasion, pączków roślin, czy embrionów). Prace za sprawą druku 3D zostały przeniesione do przestrzeni fizycznej, ukazując swoją realność, przestając być jedynie wirtualnymi manifestacjami.

Swoistym podsumowaniem części artystycznej rozprawy doktorskiej jest praca pt. *Martwa Natura*. Jest to wyświetlany obraz z projektora 1,8 × 2,5 m przedstawiający skan 3D pomieszczenia oraz prezentacja na tablecie iPad11. Tytułowa „martwa natura” to stolik, krzesło, kilka książek oraz drobne przedmioty codziennego użytku, które leżą zazwyczaj na stoliku w pokoju Kandydata. Dotykowy tablet oraz oprogramowanie pozwalają odbiorcy na

wniknięcie w strukturę obrazu zbudowanego z wielu milionów punktów „zawieszonych” w wirtualnej trójwymiarowej przestrzeni. W pracy tej mgr Karol Szafran odwołał się do fotografii *Widok z okna w Le Gras* z 1826 r. oraz *Zastawiony stół*, Josepha Nicéphore'a Niépce'a z 1832 r. Praca mgr. Karola Szafrana, stanowiąca swego rodzaju połączenie tradycyjnych i współczesnych technik tworzenia obrazów, staje się formą dialogu klasycznego obrazu fotograficznego z zagadnieniem technologii cyfrowych. Wykorzystanie skanów 3D pozwoliło ukazać wieloznaczność struktury obrazu w świecie cyfrowym, jego wyglądu, sposobów konstruowania i postrzegania, dzięki czemu realizacja Kandydata stała się sposobem tłumaczenia świata fizycznego na język cyfrowy, a jednocześnie badaniem, w jakim stopniu cyfrowe aspekty obrazowania mogą zostać zmanifestowane i ponownie wyobrażone w fizycznym świecie. Interesująca była dla mgr Karola Szafrana sama struktura obrazu zbudowana z drobinek informacji, złożoność sposobu postrzegania zatomizowanej materii cyfrowej.

Należy stwierdzić, że poszczególne projekty składające się na część artystyczną rozprawy doktorskiej wskazane przez mgr. Karola Szafrana jako dzieło doktorskie są względem siebie w ścisłej zależności, budują jedność szerszej wypowiedzi dotyczącej pojęcia natury, sztuki, biomorfizmu i technologii cyfrowych. Jak słusznie zauważa Kandydat: „Nowoczesność przynosi ze sobą zmiany w definicjach – życia, natury oraz roli i pozycji człowieka w kontekście otoczenia. Ciągły rozwój nauk i technologii skłania do sprawdzania aktualności tych pojęć oraz nieustannego badania zależności między nimi występujących”. Warto podkreślić, że mgr Karol Szafran w swojej twórczości z wielką uwagą i starannością stara się ukazać różnorodność relacji pomiędzy tym, co organiczne i nieorganiczne, naturalne i sztuczne, tym co związane z naturą i technologią, która w coraz większym stopniu przenika nasze codzienne życie.

Można odnieść wrażenie, że w dzisiejszym świecie splot natury i technologii jest już nierozdzielny, a integralność tych obszarów zachodzi dwukierunkowo, wprowadzając pewien element konsternacji wynikający z naruszenia podmiotowości człowieka, szczególnie widoczny w obliczu pojawienia się i dynamicznego rozwoju AI (sztucznej inteligencji). W tym kontekście słusznie mgr Karol Szafran stawia pytania o rolę i znaczenie sztuki w dobie ekspansji technologii cyfrowych. Żyjemy w czasach wielkich przemian, gwałtownego postępu szczególnie w obszarze genetyki i neuronauki, co w połączeniu z rozwojem technologii może w istotny sposób wpłynąć na sposób, w jaki będziemy pojmować naturę, człowieczeństwo i ludzi, którzy mogą stać się czymś na kształt biologiczno-elektronicznej hybrydy. Postęp technologiczny w niedalekiej przyszłości może postawić nas przed

problemem rozszerzenia pojęcia „istoty ludzkiej” o inteligentne maszyny. „Człowiek witruwiański” Leonarda da Vinci ukazujący ideę człowieka jako centrum wszechświata i miarę wszechrzeczy, może przestać odpowiadać rzeczywistości z uwagi na pogłębiające się relacje człowieka do bytów technicznych.

Twórczość mgr Karola Szafrana wynikająca ze świadomości następujących przemian i dążenia do synergii tego, co związane z naturą i tego, co ludzkie, staje się sposobnością do podjęcia rozważań nad światem organicznym, nowymi technologiami i naszym aparatem poznawczym. Takie podejście do praktyki artystycznej jest niezwykle istotne w obecnych czasach, w erze cyfrowej, której wyznacznikami są m.in. płynność Internetu, połączenia sieciowe, przepływy danych i algorytmy oraz zmiana sposobu postrzegania świata przyrody i statusu człowieka.

Konkluzja

Dysertacja doktorska oraz praktyka artystyczna mgr. Karola Szafrana to bez wątpienia suma doświadczeń i refleksji nad fenomenem sztuki oraz potencjałem kreatywnym artysty w dobie postępującej digitalizacji i technologicznej dwuznaczności. Na uwagę zasługuje wnikliwość i dociekliwość Kandydata w tworzeniu sztuki wychodzącej z tradycyjnych form obrazowania, która aktywnie angażuje się w algorytmy i logikę generatywną w epoce pozbawionych pierwowzorów symulaków i zanikania różnicy pomiędzy tym, co rzeczywiste i tym, co wyobrażone, sztuczne. Mając świadomość tego, że jego poszukiwania twórcze wpisują się w przestrzeń współczesnej ikonosfery, eksploruje on nowy typ materialności, będący echem postępu technologicznego i leżących u jego podstaw koncepcji i strategii artystycznych traktujących technologie cyfrowe jako nowy język artystycznego wyrazu.

Twórczość mgr. Karola Szafrana opierając się na badaniu złożonych relacji człowieka z naturą, środowiskiem i tym, co efemeryczne, jednocześnie ma na uwadze fizyczne i cyfrowe aspekty sztuki. Nie zaprzecza materialności, ale raczej bada, w jaki sposób algorytmy można zmaterializować i ukazać w bardziej tradycyjnych formatach, takich jak papier czy płótno, jak i skierować na nowe niedefiniowalne doświadczenia, zacierające granice pomiędzy tym, co fizyczne i niematerialne. Koncentrując się na zmysłowym doświadczeniu świata, badając nieustannie zmieniającą się naturę materialności i znaczenie rzeczy dotykowych w erze postcyfrowej, wykorzystuje w swojej twórczości element interaktywności zakładający współpracę pomiędzy artystą, algorytmem i widzem, łącząc przy tym praktykę artystyczną z poznawczą, to co estetyczne z tym, co epistemiczne. Przede wszystkim jednak jest to

twórczość, która eksploruje potencjał świata naturalnego jako modelu i źródła kreacji artystycznej otwierając nowe pola dyskusji na temat przyszłych koncepcji sztuki.

Biorąc pod uwagę interesujące i oryginalne dzieło artystyczne składające się na pracę doktorską, stwierdzam, że mgr Karol Szafran spełnia wymagania określone art. 186 pkt 3 lit. c ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i popieram wniosek o nadanie mgr. Karolowi Szafranowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Romanauky', written in a cursive style.